

PROCEEDINGS OF THE
IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND THEORETICAL CONFERENCE

MODERN TOOLS AND
METHODS OF SCIENTIFIC
INVESTIGATIONS

25.10.2024

ANTWERP
KINGDOM OF BELGIUM

with the proceedings of the

IV International Scientific and Theoretical Conference

**Modern tools and methods
of scientific investigations**

25.10.2024

Antwerp, Kingdom of Belgium

Antwerp, 2024

UDC 082:001
M 78

 <https://doi.org/10.36074/scientia-25.10.2024>

Chairman of the Organizing Committee: Goldenblat M.

Responsible for the layout: Bilous T.

Responsible designer: Bondarenko I.

M 78 **Modern tools and methods of scientific investigations:** collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference, October 25, 2024. Antwerp, Kingdom of Belgium: International Center of Scientific Research.

ISBN 979-8-88955-777-7 (series) Bowker

DOI 10.36074/scientia-25.10.2024

Papers of participants of the IV International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference «Modern tools and methods of scientific investigations», held on October 25, 2024 in Antwerp are presented in the collection of scientific papers.

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences and registered for holding on the territory of Ukraine in UKRISTEI (Certificate № 399 dated June 12th, 2024).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0) at the www.previous.scientia.report.

UDC 082:001

© Participants of the conference, 2024

© Collection of scientific papers «SCIENTIA», 2024

ISBN 979-8-88955-777-7

© NGO International Center of Scientific Research, 2024

Лазуренко Олена Олексіївна

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри загальної і медичної психології
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Україна

Сміла Наталія Володимирівна

кандидат психологічних наук
старший науковий співробітник
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Україна

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЛІКАРЯ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Аналізуючи психологічні особливості професійної діяльності лікаря, спираючись на відповідні концепції щодо професійної діяльності та особистісного розвитку, зокрема професійного розвитку лікарів (праці І. Демченко, О. Лазуренко, І. Мельник, Т. Скалзуб, Т. Теличко та ін.), констатуємо, що професійний розвиток та саморозвиток лікарів спрямований на вдосконалення професійної практики впродовж фахового функціонування. Загалом, дослідження професійного становлення лікарів висвітлюють знання та досвід медика, зміни у його ставленні до власної діяльності, погляд на професійну діяльність, задоволення від роботи.

Здійснений у попередніх наших дослідженнях аналіз концепцій та моделей професійно-особистісного розвитку та становлення фахівців на етапі фахової підготовки [1; 3], дозволив визначити та окреслити кілька етапів професійного становлення особистості лікаря від етапу професійної психологічної готовності та адаптації до етапу професійної майстерності, джерелом якої виступають не лише особисті якості лікаря, а і його професійні компетенції. Отже, разом з іншими дослідниками зазначеної проблеми, професійне становлення особистості ми розуміємо як певні етапи опанування обраною професією, що обумовлені не лише системою професійної освіти, фахової підготовки та специфікою практичної діяльності, а й індивідуально-психологічними властивостями особистості та особливостями саморегуляції власного професіогенезу.

В основі нашої концепції професійного становлення лікаря – ідеї цілісності та єдності особистісного та професійного розвитку фахівця, а його суть полягає у виявленні умов мобілізації мотивів на свої професійні досягнення, на повну самореалізацію особистості, що збігається з вимогами до лікаря в умовах модернізації системи охорони здоров'я [2; 4].

Становлення особистості лікаря в процесі професійної підготовки вимагає від фахівця усвідомлення особистісних індивідуальних властивостей, професійно важливих якостей, ототожнення себе із професією лікаря, що пов'язане із актуалізацією власної рефлексії, інтеграцією особистісних і професійних рис. В цілому, можна виділити основні психологічні складові професійного становлення лікаря. По-перше, спрямованість особистості, що включає мотиви, ціннісні орієнтації, соціально-професійний статус тощо. По-друге, професійна компетентність – сукупність професійних знань, вмінь та навичок, способів виконання професійної діяльності. По-третє, професійно важливі якості лікаря. По-четверте, саморегуляція професійного самоздійснення.

Серед психологічних особливостей професійного становлення лікаря можна виділити прагнення до саморозуміння та самовизначення, а також визначення свого місця і ролі у професійному житті. Важливим є процес саморегуляції як форми активності, що допомагає самостійно визначати шляхи професіогенезу, а з іншого боку, важливу роль відіграють якості особистості, які розвиваються та постійно самовдосконалюються у процесі здобуття нею освіти та у подальшій трудовій діяльності. Професійне самоздійснення майбутнього лікаря є поетапним моментом індивідуально-особистісного розвитку фахівця.

За шкалою самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема нами була визначена самоефективність, впевненість (переконання) лікарів щодо їх потенційної здатності організувати та здійснювати власну діяльність, необхідну для досягнення певної мети. Тобто самоефективність як продуктивний процес інтеграції когнітивних, соціальних та поведінкових компонентів задля здійснення оптимальної стратегії у різноманітних ситуаціях професійної діяльності виявляється достатньо важливим для саморегуляції власного професіогенезу фахівця.

Крім того, з метою актуалізації психологічних знань у професійній діяльності лікаря та визначення структурних складових психологічної компетентності лікаря нами було розроблено та проведено анкетування. Лікарям закладів охорони здоров'я було запропоновано дати відповіді на запитання анкети, стосовно психологічних аспектів їхньої професійної діяльності. У опитуванні взяло участь 87 респондентів. Майже всі (96%) лікарі зазначили на недолік власних психологічних знань та їх необхідності в процесі професійної діяльності та висловили необхідність поповнення власних психологічних знань та розвитку психологічних вмінь та навичок під час проходження курсів тематичного удосконалення та підвищення кваліфікації.

Було з'ясовано, що джерелом отримання необхідних психологічних знань для 63% опитаних є відповідні цикли підвищення кваліфікації психолого-педагогічні курси підвищення кваліфікації, участь у психологічних тренінгах та власний досвід, 39% респондентів зазначили, що самостійно вивчають психологічну літературу.

Серед спеціальних психологічних знань і вмінь, які необхідно розвивати для ефективної професійної діяльності лікарі зазначили наступні:

- Знання індивідуального психологічного підходу до пацієнта – 84%,
- Знання мотивації професійної діяльності та професійного розвитку – 74%,
- Знання психологічних особливостей пацієнтів – 63%,
- Знання власних психологічних особливостей – 56%,
- Знання особливостей професійної комунікації – 38%,
- Вміння визначати та розуміти емоційний стан інших – 52%,
- Вміння визначати та розуміти власні емоційні стани – 54%,
- Вміння розуміти мотиви вчинків і поведінки – 49%,
- Вміння обрати адекватні засоби лікувальної взаємодії – 48%,
- Навички емпатії – 51%,
- Навички вирішення конфліктних ситуацій у професійному середовищі – 66%.

Узагальнюючи результати проведеного опитування, в структурі психологічної компетентності лікаря можемо виділити наступні складові компоненти: психологічні знання (розуміння чинників мотивації, особливостей індивідуальних та вікових характеристик); соціально-перцептивні здібності (здатність керувати своїми емоціями та психічними станами, визначати та розуміти емоційний стан інших, адекватно інтерпретувати поведінку); комунікативні вміння (мовленнєва культура, володіння прийомами міжособистісного спілкування, навичками попередження та вирішення конфліктних ситуацій). Отже, інтегративною складовою професійних якостей лікаря є психологічна підсистема. Саме через неї, на наше глибоке переконання, трансформуються всі професійні якості лікаря, завдяки якій реалізується процес лікувальної взаємодії, яку необхідно враховувати і розвивати в процесі професійного становлення фахівця системи охорони здоров'я.

Висновки. На даному етапі дослідження було виявлено недостатній рівень розвитку складових професійної компетентності у студентів та лікарів, що обумовлює подальше створення теоретичної моделі та програми

формування професійної психологічної компетентності лікаря в процесі професійного розвитку. На основі теоретичних знань про професійну психологічну компетентність як особистісну якість і складову професійної діяльності лікаря, а також визначивши коло її психологічних особливостей у медиків, враховуючи отримані в емпіричному дослідженні дані, результати їх обробки і аналізу, ми мали можливість розробити модель та впровадити на її основі програму формування професійної компетентності лікаря на додипломному та післядипломному етапах професійного розвитку фахівця.

Список використаних джерел:

1. Kokun, O. M. (2012). *Psykhohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia: monohrafiia* [Psychology of professional development of a modern specialist]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Lazurenko, O. O. (2018). Problema osobystisno-profesiinoho stanovlennia maibutnoho likaria ta shliakhy yii vyrishennia u praktytsi vyshchoi medychnoi shkoly [The problem of personal and professional development of the future doctor and ways to solve it in the practice of a higher medical school]. *Psykhohichnyi chasopys*, (14), 2-18 [in Ukrainian].
3. Arthur, L., Marland, H., Pill, A., & Rea, T. (2006). Postgraduate professional development for teachers: motivational and inhibiting factors affecting the completion of awards. *Journal of In-service Education*, (32), № 2, 201-219 [in English].
4. Lazurenko, O. O. (2018). Tendentsii modernizatsii profesiino-psykhohichnoi pidhotovky likariv: kompetentnisnyi pidkhid [Trends in the modernization of the professional and psychological training of doctors: a competency-based approach]. *Psykhohichnyi chasopys*, (11), 87-100 [in Ukrainian].